

CONVORBIRI LITERARE.

ANUL IV.

(1 Martie 1870 — 1 Martie 1871.)

Redactor: *Iacob Negruzzi.*

IASSI 1871.

TIPOGRAFIA SOCIETĂȚII JUNIMEA.

CONVORBIRI LITERARE.

Apare la 1 și 15 a fiecărei luni.

Abonamentul pe unu anu pentru România liberă 1 galbent; pentru Austria 5 fl; pentru Germania de Nordu 1 galbent; pentru Svițera, Belgia și Italia 15 franci; pentru Francia și Spania 20 franci.
Abonamentele se facu numai pe unu anu întregu: in Iassi la Tipografia Societății Junimea și la librăria Junimea, in Bucuresci la librăria Soccec & Comp.

SUMARIU:

Epigonii, poesie de D. M. Eminescu.
Tuhutum. Novelă istorică de D. I. Pop Florentin. (Sfârșitu.)
Esposițiunea artiștilor in viață.
Despre opul „La Création.” de Quinet, studiu de D. A. D. Xenopol.
Adunarea din Succava, poesie de D. N. Schelliti.
Corespondență.

EPIGONII.

Când privescu țilele de-auru a scripturelor române
Me cufundu ca intr'o mare de visări dulci și senine
Și in jura par'că-mi colindă dulci și măndre primăveri,
Sau vëdu nopți, ce'ntindu deasupra-mi oceanele de stele,
Țile cu trei sori in frunte, verți dumberăvi cu flomele,
Cu isvoare-ale gândirei și cu riuri de cântări.

Vëdu poeți, ce-au scrisu o limbă, ca unu fagure de miere:
Cichindeulu gră-de auru, *Mumulean* glasu cu durere,
Prale firea cea intoarsă, *Daniil* celu tristu și micu,
Văcărescu cântându dulce a iubirei primavară,
Cantimir croindu la planuri din cujite și pahare,
Beldiman vestindu in stilhuri pe resboiul inimicu.

Lira de argintu, *Sihlcanu*; — *Donici*, cuibu de n'țelepciune
Care, cum rar se întâmplă, ca să mediteze pune
Urechile ce-su pre lunge ori coarnele de la cerbu;
Unde-i boul lui cu minte, unde-i vulpea diplomată?
S'au dusu toți, s'au dusu cu toate pe o cale ne'nturnată. —
S'a dusu *Pan*, fiul Pepelei, celu istețu ca unu proverbu.

Eliad zideă din visuri și diu basme seculare
Delta biblicelor sante, profețiilor amare, —
Adevëru scaldatu in mite, sfinxu pëtrunsă de'nțeleసు.
Munte cu capul de penră de furtuue detunată,
Stă și ađi in fața lumעי, o eugmă ne'spliată,
Și veghiaz' o stăncă arasă dintre nouri de ersu.

Bolliac cântă iobagiul ș'a lui lanțuri de aramă;
L'ale țerei flamuri negre *Cărlova* oștirea chiamă,
In prezentu vrăjese umbre dintr'al seculor planu;
Și ca Byron, treazu de vëntul celu selbaticu al durerei,
Palidu — stinge — *Alecsandrescu* sânta candel'a sperărei,
Descifrându eternitatea din ruina unui anu.

Pe-unu patu albu ca unu lințoliu zace lebăda muriudă
Zace palda virgină cu lungi gene, voce blăudă —
Viața-i fū o primăvară, moarte-o părere de rău;
Ear poetul ei celu tēneru o priveă cu imbătare
Și din liră curgeau note și din ochi lacrimi amare
Și astfelu *Bolintineanu* incepū cântecul seu.

Murășan scutură lanțul cu-a lui voce ruginită,
Rumpe coarde de aramă cu o mână amorțită,
Chiamă peatra să invie ca și miticul poetu,
Smulge munților durerea, braților destinul spune
Și bogatu in sūrăcia-i ca unu astru elu apune,
Preotu deceptărei noastre, semnelor vremei profetu.

Ear *Negruzzi* șterge colbul de pe cronice bătrâne
Căci pe mucedele pagini stau domniile române
Scrise de mâna cea veche a 'nvățaților mireni;
Moae paa in coloarea unor vremi de mult trecute
Zugrăvesce din nou carăși pânzele posomorite
Co-arătau faptele crunte unor domni tirabi, vicleni.

Ș'acelu rege al poesiei, vecinicu tēneru și fericu
Ce din frunțe își doinesce, ce cu fluorul își țice,
Ce cu basmul povestesece — veselul *Alecsandri*,
Ce'nșirându mărgăritare pe a stelei blondă rađă
Acum seculii străbate, o minune luminoasă,
Acum icide pintre lacrimi când o cântă pe *Dridri*;

Sau visându o umbră dulce cu de-argintu aripe albe
Cu doi ochi ca done basme mistice, adănce, dalbe
Cu zimbirea de virgină, cu glasu blăudu, duiosu, incetu,
Elu ăi puue pe-a ei frunte măndru diademu de stele

O așeadă'n tronu de auru să domnească lumi rebele
Și iubind'o fără margini scrie: „*visul de poetu.*“

Sau visându cu doina tristă a voinicului de munte
Visul apelor adânce și a stâncelor cărunte,
Visul selbelor bătrâne de pe umerii de dealu,
Elu desceaptă'n sinul nostru dorul țerei cei străbune
Elu revoacă 'n dulci icoane a istoriei minune
Vremea lui Stefan celu mare, zimbrul sombru și regalu.

Eară noi? noi epigonii?... Simțiri reci, harfe sdrobite,
Mici de țile, mari de patimi; inimi bătrâne, urite,
Măsci rițende puse bine pe-unu caracteru inimicu;
Dumneșul nostru: umbră, patria noastră: o frază,
In noi totul e spoială, totu-i lustru fără bază;
Voi credeați in scrisul vostru, noi nu credemu in nimicu!

Și deaceea spusa voastră eră săntă și frumoasă
Căci de minți eră gândită, căci din inimi eră scoasă,
Inimi mari, tinere încă, de și voi sunteți bătrâni.
S'a intorsu mașina lumii; cu voi viitorul trece;
Noi suntemu earăși trecutul fără inimi, tristu și rece;
Noi in noi n'avemu nimica, totu-i calpu, totu-i străinu!

Voi perduți in gânduri sănte, convorbeați cu idealuri;
Noi cărpimu cerul cu stele, noi mănjimu marea' cu valuri,
Căci al nostru-i suru și rece — marea noastră-i de inghețu.
Voi armați cu răpejune cugetările regine,
Când plutindu pe aripi sănte pintre stelele senine
Pe-a lor urme luminoase voi asemene mergeți.

Cu-a ei candelă de auru palida înțelepciune
Cu zimbirea ei regală, ca o stea ce nu apune
Lumină a vieții voastre drumu de rose semănatu.
Sufletul vostru unu ăngeru, inima voastră o liră,
Ce la vântul caldu ce-o mișcă cântări molcome respiră;
Ochiul vostru vedea 'n lume de icoane unu pa'atu.

Noi? Privirea scrutătoare, ce nimica nu visează,
Ce tablourile minte, ce simțirea simulază,
Privimu reci la lumea asta — ve numimu visionari.
O convenție e totul, ce-i ați dreptu mănue-i minciună,
Ați luptatu luptă deșartă, ați vênatu țintă nebună,
Ați visatu țile de auru pe-astă lume de amar.

„Moartea succede vieții, viața succede la moarte“
Altu sensu n'are lumea asta, n'are altu scopu, altă soarte;
Oamenii diu toate cele facu icoană și simbolu;
Numescu săntu, frumosu și bine ce nimicu nu insemnează
Impărțescu a lor gândire pe sisteme numeroase
Și punu haine de imagini pe cadavrul tristu și голу.

Ce e cugetarea sacră? Combinare măiestrită
Unor lucruri n'esistente; carte tristă și nălcită

Ce mai mult o incifrează cel ce vra a descifră.
Ce e poesia? ăngeru palidu cu priviri curate.
Voluptosu jocu cu icoane și cu glasuri tremurate
Straiu de purpură și auru peste țerēna cea grea

Remăneți dară cu bine sănte firi visionare
Ce făceați valul să cante, ce puneți steaoa să sboare,
Ce creați o altă lume pe-astă lume de noroiu;
Noi reducemu totu la pravul ați in noi, mări in ruină;
Proști și genii, micu și mare, sunetu, sufletul, lumină —
Toate-su prafu... *Lumea-i cum este*... și ca dēnsa suntem noi.
M. Eminescu

TUHUTUM.

Novelă originală istorică. *)

VIII.

Unu brău de spumă.

In marginea unui codru de făgetu se leagănă in vântu o dumbravă blândă, unu bercu inchisu, in linisce neturburată.

Intr'unu locu stă unu desișu, unu crăngu ascunsu și necălcatu de picioru pământeanu, ca și unu altaru curatu, și pre care-lu vede numai de sus ochiul cerului; acolo stau nisce sălcii ca adăncite in tăcere duioasă, ca și cum aru suspină in jelu nepreceptu de minte de omu; ramurile lor se lasă cătră pământu, și pletele lor cadu imprejur in oglinda apelor unui lacu rotundu.

In locul acela se simțesce ca și cum s'ar fi ascunsu cu locuință suflarea păcii, — suflarea iertării, suflarea uitării.

In inima lacului este o palmă de uscatu cu o salcie ca in unu briu de apă. Acolo la rădăcina salciei aceleia vor aședă cenușa lui Gelu. Altariul acela n'a auțitu injurare de limbă pământeană.

Pintre copacii făgetului se vedu venindu

*) Dreptul de reproducțiune rezervatu.

nouăzeci de ostași pedestri cu sabiile incinse dea-dreapta. După ei șeptesprezece preoți cântându, și trei sute cu făclii aprinse, înșirați în două rânduri.

După preoți vinu treizeci de copile albe, ca fața cerului, cu părul ca rața soarelui, despletitu, ducându pe brațe cununi de iasomii, și cântându dulce și lin, ca nisce ăngeri plângători, cât storceau toate inimile în lacrimi amare, și legăneau toate inimile în lacrimi dulci.

Căți le aușteau, strigau în sufletul lor:

— O! că de ce mai sunt pe pământu și alte ființe! de ce nu-su în lume numai ăngeri ca aceștia!

Acuma venea sicriul . . .

După sicriu duceau pre Vulturul celu albu, care a purtatu pre Gelu în focurile bătăilor, și a văduțu fața morții într'una cu dēnsul.

Apoi veneau doisprezece aprodi, băeți tinerei, cu părul ca aurul, și duceau pe brațe brăul și armele lui Gelu, care erau numai de oțelu și în petre scumpe, și duceau mărghăritari de lacrimi în ochii lor cei nevinovați.

După băieți urmâ — Ziria. — — — —
Cine o vedeă, se cutremură de jelea ei. Biata inimă! ce purtă ea! Câte odată uită a privi la sicriu; și șoptea nisce cuvinte; — — cine o vedeă atunci, se infioră de groaza ei. Cuvintele nu le înțelegea nimene.

Dar Ziria nu mergea singură. Mai mult o ducea de brațu soțul ei celu falnicu, ca și unu zmeu. Elu era legatu la capu de a stinga; semnu, că a fostu în bătae, și singuru a remasu dintre români, ca Tuhutum dintre magori.

În urma lor veneau douesprezece mame; apoi înțelepții neamului; și în urma urmelor o sută de călăreți, numai căpetenii falnice, ca soțul Ziriei.

Cum mergea șireagul acesta prin sinul dumbrăvei, toate inimile gemeau apăsate de tristeță grea. Cuvinte nu se aușteau, numai suspine Așa-i, când suspină o țară de durere

Sicriul l'au aședatu în inima lacului.

În umbrele crângului eară a luat locașu suflarea păcei, în tăcere neturburată.

IX.

Dracul șatrarul.

Înțelepții Ardealului s'au opritu pe o câmpie să se sfătuească, cum se ducă țara de acum înainte, și s'au înțelesu cu toții așa:

— Ziria-i copila lui Gelu, a alesului țerei. Și ea-și a alesu soțu. Apoi dacă și-lu a alesu dēnsa, elu să fie și alesul nostru!

Numai Dracul, șatrarul, a întrebatu:

— Da cine-i elu? Eu toată țara o am călătoritu, și cunosc și pre Țiplești, și pre Cornesci, și pre Floresci. Așa știu pre fiiciorii lui Danu, pre ai lui Tincu, și pre ai lui Corbu; știu pre Poruți, pre Pintești; știu cine-i Oprea, Ranta, Clitu, Tunsu, Negru, Butu, cine-i Oncu, Ursu, Romul, Palandu, Ciuru și Buhățel. Mai știu pre mulți alți voinici tari și cu capu. Dar pre smeul acesta nu-lu am văduțu niciodată; nu-i din ei. — Țiclu a răspunsu:

— Da nu-lu ai văduțu, că numai la Ziria se uită cu grijă; dar jelea nu-lu scutură nici ca pre noi. Noue ne trebuie unu alesu tare; la Ungu în țara Panoniei au mai remasu

magori, trebuie să stămu .incinși de bătae. Să-lu alegemu dară! Copiii lui vor fi copiii Ziriei, nepoții lui Gelu, celui viteazu; voru crese in toate învățăturile și deprinderile aleșilor, și voru fi aleși și ei. — — Să-lu alegemu dară!

Bătrânii s'au infășosatu la Ziria, și Palandu a sucitu odată din mustețe, a pășitu inaintea ei, și a grăitu:

— Fiica lui Gelu! Sfatul bătrânilor a judecatu să vie inaintea feței tale, și să-ți dică Muma țerei; adevăratu: tână muma, dar a mai judecatu sfatul, că după ce tu ți-ai alesu soțu și apărătoru, noi asemenea să-lu alegemu să ne fie Domnu și îndreptătoru, de câte ori se va sfătui și înțelege cu unu sfatu din bătrânii neamului. Să fie cum a fostu Gelu!— Ziria a respunsu:

— Eu tremuru, când gândescu la domnie. Să ve respundă soțul meu. Ce va voi dănsul, eu voi ascultă.

Acum s'a arătat soțul Ziriei inaintea bătrânilor. Florea, marele logofetiu-i a vestitu:

— Doamne! Sfatul seminției noastre eată, te alege noue Domnu, vădându-te alesul domniei, și incredințându-se, că ești din neamul nostru.

— Sunt romănu — din inimă!

— Să trăesci, dară! și să ne duci la ȕile fericite și la măriri!

Dracul n'a strigatu: „Să trăesci!“ cum a auzitu, că a respunsu: „Sunt romănu — din inimă“, Dar Florea a ȕisu:

— Să scriemu aședământul, și să-lu iscălimu; apoi să-lu dămu Alesului, să vadă, că noi l'amu alesu, și să-lu iscălească și elu, ca să vedemu, că și elu primesce.

— Așa să fie! au răspunsu cu toții. Numai Dracul nu.

Florea a spusu logofetilor celor mici, cum și cum; și aceia au scrisu apoi aședământul neamului cu soțul Ziriei, drept alesul său. Bătrânii l'au iscălitu; numai Dracul n'a vrutu; apoi l'a iscălitu Ziria, și pe urmă l'au ascernutu inaintea Domnului, să-lu iscălească.

Elu l'a iscălitu in fața neamului.

Florea l'a luat u să-lu cetească și iscălitu. Toți ardeau, să audă, cum se numesce alesul.

Până cetea Florea in auȕul tuturor, mulți diceau intre sine:

— Acuma să vină mamonul de Tuhutum cu belzebumii lui!!

Florea cetea acum iscăliturile. Când a cetitu: „Ziria,“ toți au tăcutu ca pământul, așeptându fără suflare iscălitura de pe urmă.

Florea ceti:

„Soțul Ziriei,“ și acuma numele:

„Tuhutum!“

.

Tunetu a fostu asta?? — — Tunetu cu tremurătoru.

Toți s'au scuturatu de numele, ce au auzitu, in toate inchieturile, ca de o vorbă cu farmecu afurisitu, ce ca o lovitură fioroasă-i a impinsu, de au pășitu îndărăt unu pasu, ca de o putere nevăȕută diavolească. Ochii lor aruncau fulgere asupra feței spărietorului; și mânele lor au sburatu la capul saibiilor

Pre Ziria o a lovit u o spaimă ca de tășnetu. Și a aruncatu odată ochii spre soțul său, gângăvind u:

— Tuhu — — —

Groaza-i a amușitu graiul, și-i a in-
ghețatu privirea. A vrutu, să misce, să
sboare departe, ca de spărietorul nopților; dar
a inșepenitu pe locu, ca in groaza visurilor
celor turburate. Sufletul ăi ardeă in cugete
mușcătoare :

„ — — — Tuhutum!! — — Tuhutum!
Care a sfărămatu pre Gelu, pre tatăl teu
celu bunu, la care te inchinai! Tu-lu ai să-
rutatu! tu-i ai juratu iubire până la mor-
mentu!! Tuhutum! care-ți a tăietu
pre frații ăi cei scumpi, — — tu-lu ai a-
lesu de soșu! mai mult decât frate!! —
— Tuhutum! care a sfărămatu in focu și
pojaru pragurile țerei! — — tu-lu ai făcutu
Domnu neamului teu!

Cugetele aceste-i spăriau sufletul, ca nisce
vulvoae aprinse, — — și se invărteă lumca
inaintea ochilor ei. — —

Dar par'că-i strigă acum unu graiu :

„ — — Tu ai afurisitu pre celu ce a
tăietu pre Tuhutum!!!! Ai afurisitu pre
— tatăl teu, pe când se apăară de Tuhu-
tum!!

Atunci ăi veni, ca și cum i s'ar risipi ce-
rul asupra capului.

Doce nume o au prinsu in brațe, și o au
luatu de acolo. —

Cum au strigatu și armașii cu toții, scrăș-
nindu in dinți cu amenințare :

„ — — Tuhutum!!!! — — — elu a-
grăitu :

— Frașilor! De ce ve scutură numele
meu intr'atâta? Să sciți, că numai numele-
mi-a remasu din cât eram de rău. Ziria m'a
imblânditu. Și eu numai la ea me inchinu,
decând o am vădu, de când i-a fostu milă
de mine, vădându-me odată la perire. Acuma

nu mai sunt, cine am fostu, V'am și juratu,
că sunt romănu din inimă. Eată, dau mâna
cu voi cu toți, ca să sciți, cine-su.

Romăni și au dusu dreptele de pe capul
sabiilor in dreapta lui Tuhutum. Dracul se
pusese in urma tuturor. După ce-i a strinsu
mâna Tuhutum, i-a ăisu :

— Dracule, chiar diavolesce m'ai strinsu
de mână. — Dracul-i a respunsu :

— Am invărțitu toate armele, Doamne, —
și mi s'a întăritu mână . . .

Tuhutum s'a grăbitu la Ziria, și-i grăi de
departe cu blândeță ingrijită :

— Domnișă! . . . Domnișă sufletului meu!

Ziria se scutură de spaimă, și-și intoarse!
fața intr'altă parte, tremurându de groază. Elu
urmă :

— Zirio! Am datu mână cu toți frașii
ăi. Acuma să dau mână de pace și cu tine...
Nu me auđi?

— Cum ai datu mână cu frașii mei? La
Almașu? — — O!

— Zirio! uită-te la mine! — — Și pre
mine m'au tăietu. Așa-i in bătae. Uită-te
numai odată la mine!

— Groază mi-i, și că te audu! Aidemu!
aidemu de aici! Să nu-lu audu; să nu-lu vădu;
că nu sciu, ce, imi mușcă sufletul! O!! . . .
Aidemu! Să nu-lu vădu mai mult! că nu-
mi așu mai putè deslipi ochii de elu; — și
ar strigă urgisire cenușa frașilor mei; — și
aru strigă blăstemu oasele lor! . . . Aidemu
departe de aici! . . .

Și Tuhutum n'a mai vădu pre Ziria mai
mult. —

Cum se duceă dēnsa, fără să-i ăică unu
singuru cuvēntu dulce, elu s'a uitatu, s'a ui-
tatu după dēnsa indelungu; și cum nici nu-și

a intorsu ochii îndărăt cătră elu, cu o singură privire macar: — — elu s'a uitatu pe acolo, pe unde o a vădutu perđându-se îndepărtare, ca și cum ar fi tot mai asceptatu, să-i nălucească fața uitându-se la elu; ori să-i parș că-i aude graiul, cum l'ar chemà. Dar cum steteà nemișcatu in locu, și priveà in întinderea depărtării, și ascultà sborul vânturilor; depărtarea nu-i arătà nimica, și vânturile nu-i aduceau de veste nimica. Depărtarea luminoasă ilu ingrozeà cu întunerecu plinu de spărietori și muția tăcerii ilu scutură ca urletele mamonilor de supt pământu.

Peptul lui i-se nălță odată in suspinu su-grumătoru; apoi șopti in durere ne mai purtată :

— — Te ai dusu! te ai dusu!! Zirio! M'ai părăsitu! . . . O! sburați! dară, voi, frumușețele unui visu răpede de fericiri dulci! — — Și mic — — ah! pustie-mi rămâne mie lumea asta, și întunecată!! Sbori ferice, dară, visu frumosu! Sbori fericitu! Și eu — — me ingrozescu singuru de ceea, ce me voiu face acuma. Au sburatu dară blândețele! S'au dusu . . . și eu! cară-su — Tuhutum! Eară-su cu! — — — — Aidemu la Jilău; Acolo au remasa legi neiscălite. Să le iscălimu! Tuhutum s'a intorsu cătră Dracul, și-i a ținis:

— Dracule! de ce cântăresci topoarele acele? Dă-mi mie unul.

— Le cântărescu, să vėdu, mai potu învėrti pre acestu mai mare? Eată-lu, ie-ți-lu, dacă-ți place.

— Dar nu-i pentru mână de omu toporul acesta. Dă-mi-lu pre celu mai ușoru, că se învėrtesce mai răpede.

— Pre acestu mai greu mi-lu a făcutu

unu meșteru anume pentru mine. Eată-lu, imi mai cunoasce mână.

Sfatul s'a adunatu la Jilău. Tuhutum s'a pusu in frunte, și logofeții au cetitu legile.

— Iscălesce acum, Tuhutume, țise Tunsu.

— Cum de incepi a-mi strigă, ce să facu? Dar tot voiu ascultă de vorba ta, și voiu face o iscălitură.

Tuhutum sbură cu toporul ridicatu, și sfărămă pre Tunsu intr'o clipită.

Toți s'au ingrozitu, și s'au aprinsu la cugete in clocotu amaru. Dracul a remasu ca peatra; numai din sprâncene apăsă peste ochi.

Tuhutum mai vorbi:

— Legile aceste nu le voiu iscăli; că nu-mi placu. Voiu face eu legi. Palandu și tu, Florea, plecați indată la Arpadu vizirul, să-mi trimită sfetnici magori. Eată Botond, singuru a remasu din cei patru, ce-mi păzeau cortul. Dėnsul vė va arătà drumul până la Arpadu la Ungu.

Florea nu s'a mișcatu, ci a respunsu:

— Scimu și noi merge la Ungu; dar nu ne omu duce. Nu ai tu aici sfetnici de ajunsu? Nu-i colo Marcu, celu înțeleptu? Nu-i Drusu din Teocu? Nu-i Boiu din Lona? nu-i Dracu celu mult umblatu? Nu-i Cicul de la Oltu? Nu-i Buhățelu, Danu, Cuzu, Tancu? toți minteoși și precepuți! Nu-i Crișoiu? Oltea, Cloșcu, Mogu, Palandu, Sulu și Belcu?

— Dracule, acuma să tai pre Florea; că nu-mi place, căte vorbesce. — Dracul a respunsu:

— Și mie nu-mi place, să taiu pre Florea.

— Nu-ți place, să ascuți de Tuhutum?

— Nu!

— Te spulberă dară acuma! — Așa răcni

Tuhutum, ca turbatu, și a săritu spre Dracul, cu ochii scânteindu, și cu toporul ridicatu; și-i a isbitu cu tăișul cătră frunte.....

Toți au pocnitu in picioare, și — intr'a doua clipită au vădutu pre — Tuhutum cădendu îndărăt Și le năluceà încă in inchipuire, cum li se năzărise toporul lui Dracu sburându ca fulgerul, și întâlnindu-se in aeru cu al lui Tuhutum, și pocnindu-lu îndărăt.

X.

Suflarea păcii.

Pintre umbrele fagilor dintr'o luncă tăcută pribegesce o umbră singuratică suspinându, și se retăcesce peste puntea de pe brăul unui lacu rotundu.

Umbra aceea e Ziria, — umbra Ziriei. Cine o vede odată, plânge de mila ei; și se tot duce; nu se mai intoarce îndărăt să o vadă, ca să nu moară de jelea ei.

Dile intregi steteà pe malul lacului, cu ochii cufundați in pământu; și graiu nu treceà peste buzele ei. Peptu-i purtă dureri uriașe, ce nu au graiu, chinuri, ce nu au nume.

Odată se scutură din nemișcarea inarmurită, și — zări, cum veneà unu șireagu mare de jelnici.

— Cine s'a fi mai dusu de pe pământul acesta? — Inima i se stringeà ca sub mușcături de focu.

Belcu, marele postelnicu, cu părul albu, a grăitu:

— Zirio! Cerurile au scrisu, că țara noastră eară să vie veduvă; — și Ziria, cea supărată, să se deslege din greutățile cugețelor sale

— Oh! L'ați tăiatu!!

— Nu noi, Zirio. Elu ne tăià pre noi; și toporul cel din mâna lui a sburatu spre elu îndărăt.

— O!! —

Numai atăta mai putu grăi Ziria in durerea ei ardețoare; și nu auđi, ce mai ăise Belcu; ei căđu in brațele a doue femei.

Belcu a cetitu apoi unu jurământu in auđul tuturor; și cum ceteà, toți ăiceau după elu:

„Eată, că ne-amu adunatu toți noi, căpeteniile neamului românescu, și așeđămu jurământu aici la mormântul lui Gelu, și jurămu, că rău amu făcutu, alegându noue domnu pre unul din neamu străinu; fie și soțul domniței! — Și cată, că jurămu, că nu vomu mai face, cum amu făcutu. Jurămu tare și in numele nepoților și strănepoților noștri, ei jurându prin gurele noastre, și prin gândurile noastre, să nu se pomenească in vecii viitori față cu sufletu din semințiile semințiilor noastre, care ar face cum amu făcutu noi.“

„Așa dară ridicămu afurisenie, lor de spaimă și de invățătură: — afurisenie să fie! afurisenie și blăstemu să cadă asupra capului aceluia, care ar mai ăice, și ar sfătui in neamul nostru, să calce jurământul, ce amu juratu, și să-lu facă prafu și pulbere in sama vânturilor uitării.“

„Așa amu juratu; — așa jurămu; — și așa vomu jură in gândul nostru, și in fiii fiilor noștri.“

„Și amu scrisu așeđământu, drept dovadă și pomenire.“

„Far de iscălitu ilu vomu iscăli chiar pe mormântul lui Tuhutum; — și voru înțelege toți cei ce voru înțelege . . . și se va precepe mintea lor.“

„Și pentru aducere aminte in toți vecii viitori, vomu intemeea locașuri aici; și să le fie numele „Iscăleu,“ să se scie, că aice amu iscălitu jurământul.“

„Și eată, că iscălimu toți cei ce suntemu față :“

„Eu, Belcu, mare postelnicu, apoi eu, Palandu, mare hatmanu, și eu, Crișa, mare păharnicu; Țicău, mare visternicu; Florea, mare logofētu; Drusu, mare vornicu; Boiu, parcălabu; Dracu, șatraru; Cicu, spătaru; Buhățel, comisu; Cuzu, stolnicu; Danu, logofētu; și noi: Tancu, Cloșcu, Sulu, Oltea, și Mogu.“

Toți amu iscălitu.*

Printre umbrele crângului celui pacinicu a mai pribegitu umbra Ziriei, șiru de ani. Și cum treceau ani după ani, valurile florilor din trecutu s'au dusu de pe fruntea ei; și fața ei lumină numai in rađe de zimbetu seninu.

Intr'unu târđiu au ajunsu trei marmure pe uscatul din brăul lacului celui rotundu. Trei umbre s'au liniscitu sub petre de sbaterile viețuirii pe fața pământului.

Dar roata Țilelor nu stă; și stinga făpturei nu se opresce.

In șirul anilor s'au resturnatu povoaale de pe costile dimprejur, au intorsu cele trei marmure cu capu in jos, și le au măturatu in părți necunoscute. In locul lor 'și-au săpatu drumu spumele povoaelor; și dau p'acolo valuri peste valuri, fără adormire.

I. Pop Florentin.

Esposițiunea artiștilor in viață la Bucuresci.

Deasupra micii galerii de tablouri din academia din Bucuresci, se cetesce titlul pomposu: *Esposițiunea artiștilor in viață* — Nu s'ar crede, după această firmă că in șiru de secole provinciele Române au avutu pictori și sculptori vestiți și că in academia de Bucuresci se espunu numai operele artiștilor ce trăescu încă, pentru a se putè judecă dacă ei au urmatu, ajunsu sau intrecutu pe nemuritorii lor predecesori? — Așa ănsè iubesce generațiunea presentă a-și impodobl cu titluri și numiri strălucite nisce mici merite in doelnice și ori cât ar protestà foaea noastră contra acestui abusu, elu își urmează calea cu o consequență imperturbabilă. Ce amu crede noi despre cei bătrăni, când, espuindu nisce icoane de altaru nou zugrăvite, aru fi Țisu că facu o *esposițiune a artiștilor in viață*? . . . ce voru Țice urmașii noștri despre noi?

Dar să lăsămu aceste reflectiuni care ne se impunu totdeauna când auȚimu fanfarele cu care se buciumă meritele noastre literare și artistice presente, și să aruncămu o privire asupra tablourilor și desemnurilor espuse, ale căror număr u tota!u e de șeseȚeci și trei.

De D. Aman sunt doue tablouri: Unul representă *nisce neguȚătorese care vëndu juvaeruri intr'unu haremu* și altul intitulatu: *unu pșcaru*. Celu ăntėiu tablou face efectul a nu fi isprăvitu: grupul din dreapta unde se ținu neguȚătoresele a reeșitu mai bine, ear celu stingu ne pare cu totul greșitu; femeile din haremu privescu cu indeferență dinaintea lor, când ai crede că tocmai juvae-

rurile și podoabele ce li se arată ar trebui să le intereseze. Figurele lor sunt reci și atât de puțin expresive încât una samănă cu alta. Deși lumina cade numai asupra unei părți a camerei, umbră nu se vede: pe ici pe colo e indicată, dar nicăiri executată.—*Pescarul* ne pare a fi mai slabu încă și în idee și în formă. Fundul tabloului e vagu: nu se cunoaște dacă aglomerarea de colori din fundu represintă o stincă sau o casă. Umbrele sunt greșite: după cum cade lumina, pescarul nu ar trebui să fie acoperită de umbră: elu e pe malu, lumina se'ntinde asupra totu ce este în juru, numai elu e negru fără a se sci pentru ce.

D. Stăncescu espune vo optu desemnuri și pasteluri destul de bine executate. Portretele sunt asemănătoare, mai cu samă ale D-lor Alexandri și I. Eliad Rădulescu. Altă valoare artistică nu trebuie căutată.

De *D. Leca* este bătălia de la Călugăreni, tablou mai vechiu, cunoscutu de mult. Meritul lui a fostu contestatu chiar de aceia care la unu tablou caută mai mult Romănimu decât arte. — Tăcemu despre densusul.

D-nii *Dan*, *Florescu*, *Henția*, *Mărinescu*, *Verussy*, *Constantinescu* și D-na *Polisu* espunu mai multe portrete și desemnuri unele mai bine, altele mai puțin bine esecutate. Portretul Domnitorului (*Verussy*) nu-i tocmai asemănătoru. Portretul părintelui Genadie (*Constantinescu*) pare a fi reușitu: figura e expresivă și caracteriscă; mâna dreaptă ănsă, ridicată spre binecuvântare nu e deplin executată.

D. Marinescu espune unu tablou reprezentându fructe; *D. Popescu* unu altul reprezentându unu costumu românescu din Tran-

silvania și *D. Trenk* doue tablouri „unu pichetu de pe malul Dunărei“ și „virful luncei la Rucăru.“ Toate aceste cu merite relative.

Afară de tablourile acestor Domni, se găsescu încă doue tablouri de *D. Tătărescu* și douedece și șapte de *D. Grigorescu*. Unu tablou a D-lui *Tătărescu* e unu portretu, ear al doile representă pe „Hagar cu fiul ei Ismail în pustiu.“ Ajunsu la acestu tablou privitorul se opresce cu mulțămire. În mijlocul pustiuului stă Hagar cuprinsă de groază și desperare. În stinga ei mai în fundu doarme copilul pe pământu, ear în dreapta stă ăngerul și cu o figură de bunătate și cerească mângâiere ăi arată isvorul cu apă care-i va alină setea. Pustiul, figurele, expresiunea, gruparea, toate sunt binc. Imputarea că s'ar fi datu copilului unu capu pre mare nu ne-a părutu justă. Mai degrabă s'ar putè găsi că colorile sunt pre vii și că contrastează pre mult. În îmbrăcăminteia femcei Hagar roșul, galbenul și albastrul sunt de sigur pre vii unul lângă altul. Ănsă peste asemenea greșeli de formă îți e posibil a trece mai ușor, când de găsesci în față cu o idee, lucru ce în toate tablourile ce amu menționatu pân acum s'ar căută în zadar.

Ajungemu acum la *D. Grigorescu* pe care ilu cunosceamu atât dintr'o vizită, ce făcusemu cu mulți ani în urmă la monăstirea Agapia din județul Neamțu, cât și de la espozițiunea universală din Paris. Mulțimea tablourilor espuse de acestu domnu nu te pune atât în mirare, cât multiplicitatea sujetelor. *D. Grigorescu* s'a încercatu în toate; are tablouri (de ori ce mărime) reprezentându peisagiuri, flori, portrete „genre“ etc. Atât numărul,

cât și diversitatea sujetelor nu credem că vorbesc în avantajul pictorului. Ele dovedesc activitate, ce e drept — însă o activitate pripită, nerăbdătoare, ce se constată ușor la unele tablouri care nu par isprăvite. Ear diversitatea documentează nehotărâre, necunoștință despre adevărata plecare și înconstanță în dispozițiunile sufletesci. Aceasta însă este greșala generațiunii noastre, greșală ce resare mai mult încă în literatură și D. Grigorescu suferă și el efectele atmosferei în care trăim cu toții. Mai este și altu păcatu al generațiunii actuale de care pare a fi atinsu și D. Grigorescu: pre marea încredere în sine: Precum se vedu în literatură și în politică materiile cele mai grele tractate cu o ușurință și superficialitate (pentru a nu întrebuiți unu cuvântu mai aspru) neiertate, ce se întemeează pe speranța nedesvélitei culturii a poporului care nu va ști să deosebească adevărul meritu de aparență meritu; asemenea și în pictură. Deacolo varietatea, cantitatea producărilor, deacolo aparență strălucită și lipsă de meritu interioru. — Dintre tablourile D-lui Grigorescu acele de „genre“ ne paru preferabile și socotim că la aceste ar trebui pictorul să se aplice mai cu samă. Florile sale laudate și premiate nu ne-au plăcutu. Buchetul de flori de câmpu atât de laudatu, nu e bine: florile sunt șterse și mai cu samă acele din virfu nu sunt decât pete albe. Altul reprezentându fructe: persici, struguri, ar fi bine în grupare și în colorii, însă nu e isprăvitu — păcatu generațiunii. Altul reprezentându niște alămăi nu place din cauza uniformității colorii roșe. Altu tablou reprezentându fructe e mai variatu deși aici

sujetul păcătuiesce. — Acceeași greșală se vede și la portrete. Marele banu Constantin Nasturel ar fi pre bine, dar și aici șalul cu care e încinsu nu e isprăvitu în detalii. Asemenea nu credem că adevărul tărâm al pictorului se fie sujete ideale precum *la amundou le place jocul* sau *o floare între flori*. Nu se poate dice că aceste tablouri sunt rele, daru aru pute fi mult mai bune. Adevărul tărâm al D-lui Grigorescu ne pare a fi așa numitul „Genre.“ Femea care toarce e bine fără contestare. Carul cu boi asemenea. Privindu tabloul, îți este ca cum ai ceti unu pastelul de a lui Alexandri: natura și se presintă ochilor cu toată realitatea ei ce-i dreptu nu așa cum o vede ochiul omului fără închipuire sau fără pășare, dar cum o adâncesce privirea mai pătrunzătoare a artistului. Cu mulțămire te opresci și dinaintea unui peisagiu din Vâlcea: câmpu întinsu, corturi țigănesci, în depărtare o cumpână de fântână, toate luminate blând de soarele ce apune — acestu tablou aduce aminte de poesia lui Alexandri „Baraganul,“ cunoscută lectorilor noștri. Sfirșindu să nu uitămu *Lăptărița*, copilă tână ce stă în unghiul unei strade și privesce . . . la cine? și gândesce . . . la ce? Compară ea în mintea ei fericirea trecătorilor cu starea nefericită a ei; sau sboară gândul seu departe spre unu chipu care s'a prezentat odată minții sale și de atunci nu s'a mai ștersu; sau insfirșitu nu gândesce la nimene, ci în nepăsarea vristei sale, lasă imaginilor deosebite liberă intrare în mintea sa de copilă pentru a-și formă tesaurul amintirilor din care se hrănesce vrsta mai înaintată, când impresionabilitatea se șterge și lumea

esteroară, te lasă rece? — Cine ar pute deslegă enigma gândurilor tinerei lăptărițe după fața sa atât de plăcută, dar atât de închisă orhiului cercetătorului? — Să sfirșim cu acestu tablou, căci nu în toate a isbutitu pictorul atât de bine ca în acesta și altele sufăru de greșala grăbirei.

Inceputul galeriei e micu, dar e unu inceptu. Dacă urma va fi mai mare în valoare, nu se poate judecă și ne place a speră totdeauna ce e mai bine. Ȃnsă pentru a ajunge la mai bine n'ar trebui să s'audă cuvinte ca următoarele, rostite de Ministrul instrucțiunei publice la împărțirea premiilor în Iunie 1868:

„În ziua solemnă de astăzi cu dreptu a fostu a se aminti numele acelor genuri mari ca Apeles, Cimabue, Raphael care au lasatu lumii și posterității lor opuri mari ale adevărului și frumosului. Noi în modestia noastră națională (?), adorându aceste mari nume, nu vom uita a însemna în istoria literelor(?) noastre pe acele ale *Amanilor, Tătărescilor, Lecilor* și altora etc.”

Cu asemenea cuvinte și asemenea comparațiuni se strică micii noștri inceptori, nu se încuragează. Aceste cuvinte dovedescu nu numai lipsă de modestie, dar chiar lipsă de pudoare.

Dacă cel puțin aru rămâne numai rostite asemenea cuvinte ca să se uite cât mai curându, dar ele se *tipărescu* în „Monitorul Oficialu,” cadu și în mâna străinilor apuseni pentru care limba noastră acum nu mai este unu ce necunoscutu și au tristul efectu de a aruncă asupra poporului nostru vëlul ridiculului și de a umplè inima acelor bine simțitori cu adâncă mahnire.

Red.

Despre opul „La Création”

de Edgard Quinet.

La Création par *Edgard Quinet* 2 vol. gr. în 8-o 1870.
Paris, Librairie internationale.

II.

În ce se deosebesce concepțiunea omului despre natură, în urma descoperirei că natura are o istorie, de ceea ce o aveă mai înainte? Aceasta este întrebarea capitală de care stau legate toate gândirile espuse în Quinet și a căreia răspunsu ne-lu dă elu însuși în modul următoru: Deosebirea consistă în aceea că „natura, din superficială ce eră mai înainte, se sapă spre a pute fi văduță din crescutu până în basă, de la inceputul lucrurilor.” *)

Să-și inchipue cineva pentru unu momentu că nu cunoasce decât locul în care s'a născutu; pentru elu lumea toată e cuprinsă în acelu locu. Cându vëdu sau audu vinu de-i imbogățescu sfera de idei, aceasta se tot întinde, și omul se află într'o lume din ce în ce mai mare, mai variată în formele și aspectele sub care se presintă. Mintea lui se imbogățesce cu gândiri nouă, jocul și combinarea ideilor sunt mai puternice, simțimintele mai cu resnetu în sufletu, dorințele și năzuințele omului mai mari, potrivit cu lumea cunoscută lui, în mijlocul căreia are să le implinească și din sinul căreia va suge puterea trebuincioasă pentru împlinirea lor. — Omul poate întinde cunoștințele sale despre lume în spaciu și în timpu: în spaciu prin

*) I p. 34.

cunoștința pământului până în amănunțimile sale, apoi prin afundarea în spaciurile ceresci; în timpul prin reamintirea timpurilor trecute cu faptele și evenimentele lor. Știința prezentului, ori cât de mare e, nu se poate asemăna cu cea a trecutului; căci știința prezentului are de obiectu lumea precum este, cea a trecutului tot această lume mare, imensă, însă nu cum este în unu singuru momentu, ci cum a fostu și s'a schimbatu în șirul nesfârșitu al timpurilor trecute. Istoria deci are unu mare efectu asupra spiritului omenescu. Cu cât acesta se afundă mai departe în seculii ce nu mai sunt, cu atâta crește sfera gândirilor sale, cu atâta mai puternic simte individul că face parte din unu totu din ce în ce mai mare, și din întinsa privire ce se deschide sufletului lui, capătă o putere și o încredere tot mai însemnate în propria lui valoare.

Acesta e însă efectul mai mult moralu a studinului trecutului, și de locu nu este singurul ce decurge din elu. Prin cunoștința trecutului omul devine în stare a-și înțelege prezentul și a domina viitorul. Aceasta s'a spusu de multe ori; e vorba însă să se înțelegă pe deplinu. — Ne nascem în ostare de lucruri care nu a fostu totdeauna astfelu cum o aflăm, și care nu rămâne astfelu nici unu singuru momentu. Pentru a înțelege care trebuie să fie regula noastră de purtare în mijlocul mișcării generale ce duce pe omenire, pe popoare, pe indiviși înainte, trebuie să pătrundem cu spiritul nostru în mersul lucrurilor însuși. Atunci vomu pute să lucrăm astfelu încât să aducem la îndeplinire cele ce dezvoltarea aduce numai decât cu sine, și nu vomu părădui puterile noastre în lupte

contra mersului lucrurilor, sau în ocupațiuni care nici nu ajută nici nu înlesnescu propășirea. Pentru a înțelege însă mersul lucrurilor în prezentu și tendința lor în viitoru, trebuie cunoscute legile dezvoltării omenirei în genere și a popoarelor în deosebi, pentru că din aplicarea acestor legi asupra prezentului și viitorului să deducem calculele noastre asupra întâmplărilor posibile, pe care apoi să ne silim a le paraliza dacă sunt rele, a le grăbi împlinirea dacă sunt spre folosu. Aceste legi a dezvoltării nu le putemu însă deduce decât din studiul faptelor trecute, din studiul istoriei.

Cunoștința lumii trecute, pe de o parte înalță deci spiritul generalu alu timpului, măririndu lumea de gândiri și de simțiminte în a cărora jocu și combinare stă viața și propășirea — pe de alta ne descopere legile dezvoltării cu ajutorul cărora popoarele voru pute să calce în modu mai pașnicu pe calea propășirii și să realizeze cea mai mare sumă de fericire ce le este datu de a gustă.

Ori ce întindere dar în cunoștința lumii trecute mărește ămbele aceste rezultate pentru binele și fericirea omenirei.

Până în timpurile din urmă se cunoscea o mare parte din universul ce ne încunjoară, globul pe care viețuim în întregimea sa, și *trecutul neamului omenescu* până la unu punctu unde, în lipsă de cercetare științifică, poeziei și religiunii le plăcea a-i pune începutul.

Prin descoperirea că natura are o istorie, se mări de odată în unu modu uriașu, întinderea câmpului gândirilor omenesci. Omul vădă că nu numai neamul seu are o istorie atât de bogată, ci pământul întregu, fie ce stâncă, fie ce munte, fie ce riu; elu se incre-

dință din ce în ce mai mult de nespusa bogăție a faptelor petrecute pe pământul încă înainte de venirea sa, întinse ideea de dezvoltare, de istorie nu numai pământului ci și sistemului solar și universului în genere, și astfel îi adăugă o lume întreagă de o mărimă nespasă lumii cunoscute până atunci de el. — Ce eră îmbogățirea sufletului omenesc din descoperirile lui Vasco de Gama și Columb asemănată cu îmbogățirea rezultată din descoperirile geologice și paleontologice? Unele aduceau la cunoștința omenească câte-va întinderi de pământ cu plantele, animalele noi și oamenii de pe ele; celelalte îmbogățeau sufletul cu nenumăratele revoluțiuni ale globului întreg în timpul de milioane și miliarde de ani, cu formele cele nespuse de variate și necontenite schimbătoare a munților, lacurilor, mărilor și continentelor întregi, cu o sumă de specii de plante și animale, dispărute, în șirul cărora omenească întreagă cu toată dezvoltarea ei nu pare decât începutul unui episod!

În legătură cu espunerea făcută putem spune cu Edgard Quinet: „Înainte de a fi aruncat ochii asupra acelor lumi anterioare, eram ca omul ce nu cunoaște decât istoria satului său de când s'a așezat tatăl său în el. — Prin istoria naturii am regăsit legăturile de origine nu numai cu neamul omenesc dară cu lumea însăși.“*) Aice e marea valoare a descoperirii. Istoria nu mai începe cu neamul omenesc, ci cu globul nostru însuși, cu cea întâia sămânță de viață depusă încă în sinul materiei gazoase ce se condensă în corpuri ceresci.

De atunci și până la om găsim un șir de forme din ce în ce mai depline, care încep cu celula simplă și sfârșesc cu omul. Această dezvoltare treptată a organismelor merge totuși într-una cu dezvoltarea globului însuși. Fiecărei perioade a revoluțiilor pământului, ba fiecărui strat de mlaștină depusă, corespund specii de plante și de animale deosebite, și atât de caracteristice, încât acele resturi de animale sau plante s'au vădit a fi semnul cel mai sigur pentru recunoașterea păturilor pământesci din deosebitele timpuri. Îndată ce forma suprafeței pământului se schimbă, se schimbă și cea a organismelor de pe el, după legea generală că: ori ce organism trebuie să fie în armonie cu mediul în care se află; altminteri se modifică sau pere. Aceasta se și întâmplă: în urma unei revoluțiuni a pământului găsim în straturile noi, sau formele modificate a tipurilor vechi, sau tipuri cu totul noi fiindu că cele vechi s'au stinsu. Revoluțiunile scoarței pământului nu s'au făcutu totdeauna în același mod. Uneori schimbările erau încete, împlinindu-și în timpul de secole în mod mai nesimțit; alte ori înălțarea pripită a unor munți urieși, a continente întrigi, schimbau în scurtu timp aspectul pământului până la necunoscutu. Gradul schimbărilor în organisme fiindu și el proporționat schimbărilor incunjurimei, urmează, că după cum revoluțiunile erau mai grabnice sau mai încete, mai puternice sau mai slabe, asemenea erau și modificările organismelor mai răpești sau mai lente, mai ușor sau mai adânc săpate în formele de viață presurate pe pământu. Întru cât starea modificată a pământului permitea speciilor din

*) I p. 24.

perioadele precedente a vieții și de acumu înainte, ele se păstrare modificându-se intru ceva până în zilele noastre unde formează cu toatele împreună fauna și flora epocii de astăzi. Speciile care nu puteră resistă modificărilor, dispărură cu totul, și ne sunt cunoscute numai din urmele și rămășițele lor impietrite în stâncile și straturile geologice.— deci *animale care impoporează astăzi suprafața pământului nu s'au produsu cu toatele în același timp*. Fiecare specie aparține unei perioade deosebite a pământului, de unde a venitu până în zilele noastre modificându-se mai mult sau mai puțin. Astfeliu scoica a remasu din unu timpu mult mai îndepărtatu de noi decât acelu din care ne a rămasu șopirla. 'e asemenea șopirla e mult mai vechie pe pământu decât păsările, aceste decât mamiferele, mamiferele în fine decât cea mai nouă dintre ființe, omul. În genere organismul celu mai neperfectu e celu mai vechiu pe pământu, celu mai perfectu e totu odată celu mai nou. Gradul de perfecțiune a unui organismu ne insamnă gradul seu de vechime în șirul ființelor pământesci. *Inrudirea între speciile de animale se explică în Geologie și Paleontologie prin faptul că unele s'au dezvoltatu din celelalte*. Clasificarea animalelor de pe pământu după gradul asemănării lor proiectată în timpu, ne arată șirul dezvoltării lor unele după altele și unele din altele. Dacă de exemplu în gradul inrudirii lor infusorii sunt apropiați de polipi, polipii de echinodermi, acestea de moluscoi și de molusci, urmează numai decât că infusorii care esistau poate încă în tărâmurile primitive s'au prefăcutu în polipi, acestea în echinodermi pe care îi găsimu în

tărâmul spermianu; din aceștia s'au dezvoltatu moluscii pe care îi găsimu în straturile siluriane s. a. m. d.

Amu espusu acestu complexu de legi geologice pentru a pregăti spiritul la o întrebare capitală — aceea a originii neamului omenescu. Acesta a venitu în șirul timpului la urma celorlaltor organisme. Elu e celu mai perfectu, ănsă e dezvoltatu din cele precedente prin transformare. Specia de animale cea mai apropiată de omu este cea a simiiloru. După legile espuse urmează cu necesitate că omul s'a dezvoltatu din maimuță în urma marei revoluțiuni a globului în care munții Alpi și Pirenei se înălțară.

Acestu adevăru în sine atât de naturalu a produsu în lume o impresiune atât de urcicioasă, a ciocnitu atât de cumplit toate ideile, încât e mai unu pericolu de a-lu spune în toată goliciunea lui. Adevărul ănsă trebuie spusu astfeliu precum elu este și nu precum amu dori ca elu să fie.— Este unu lucru foarte claru care trebuie să ne ușureze admiterea lui: dacă seria întregă a organismelor ne demonștră o propășire de la o formă mai nedeplină la una mai deplină, dacă să recunoasce de adevăratu că aceste transformări de organisme corespundu în timpu și în intensitate cu modificările scoarței pământului—dacă dăcu să admitu aceste adevăruri, apoi e peste puțină a face pentru omu o excepțiune de la legea generală. Dacă omul nu este strănepotul momițelor, cum ne explicămu aparițiunea lui? Numai prin o minune s'ar putè face aceasta, și unde e vorba de minuni acolo nu are a face știința. Precum momițele s'au dezvoltatu din alte animale anterioare în urma unor revoluțiuni ale glo-

bului, astfelu și omul din momițe in urma acelorăși fenomene.

Este ănsă unu factu curiosu care nu trebuie tăcutu, anume, că ori și unde întâlnim omul fosilu (antediluvianu) elu ne întâmpină ca omu deplinu, ca ființă radical deosebită de celelalte animale. Găsimu in peșterile unde rămășițele lui sunt păstrate, unelte de silex, desemnuri de animalele, pe care le vână, increstate pe coarne de tarandu, mormintele morților, in fundul locuințelor celor ce trăeau. După cum se vede deci omul fosilu e foarte departe de momiță. Nu s'a pututu încă descoperi o formă intermediară intre omu și momiță, unu omu cu totul ne-deplinu care să fie încă momiță și totuși să conțină in sine urmele cele d'ănteu a omenirei. Până nu să va află acestu intermediaru, sciința nu va putè da probe vădute pentru adevărul proclamatu. Dar aceasta nu poate slăbi intru nimica puterea adevărului însuși. Multe alte forme intermediare intre speciile de animale încă nu s'a descoperitu, ceea ce ănsă nu împedecă de locu a admite dezvoltarea continuă a unei specii din cealaltă. — Totuși asupra modului transformării din o specie in alta să ne înțelegemu mai de aproape, căci de aice atărnă și priceperea clară a originei omului. Să nu credemu că transformarea unei specii se face astfelu că specia întreagă se modifică incetu așa încât spre exemplu reptilul se devină mamiferu. In unu momentu datu, din cause mai multu individuale să produce unu tipu nou, o varietate, care in urmă, prin transformățiunile globului, venindu in condițiuni favorabile de ecsistență se dezvoltă ca putere pe lângă tipurile celelalte pe care apoi le

domină sau le cotropesce. Pentru a înțelegge aceasta să privimu pe de o parte la varietățile de animale ce se producune ori de odată și apoi se perpetuă prin generațiune—pe de alta să ne amintimu ceea ce se petrece in istorie cu tipurile de popoare, care se formă cu incetul in ascunsu și apoi deodată venindu in condițiuni favorabile de traiu, se intindu cu răpejune și imprimă tipul lor unei mari părți din omenire. — Totu așa se întâmplă și cu schimbarea organismelor pe pământu. Nu se modifică o specie întreagă de se preface in alta, ci unu tipu nou produsu in ascunsu ese deodată la lumină favoratu de modificările scoarței pământesci și să intinde dominându asupra ei. In acestu modu trebuie să ne inchipuimu și ivirea omului pe pământu. Nu să prefăcure momițele pe incetul in oameni, ci sub influența marelor revoluțiuni ale globului o varietate individuală a speciei momițelor, se îndepărtă cu răpejune de trunchiul comunu și dădù nascere neamului omenescu. Această espicare e cu atăta mai ușor de admisu cu cât ne este cunoscutu că precursorii atât a formelor cât și a ideilor noue sunt cei ce se perdu mai curëndu din amintirea oamenilor sau se ascundu mai secret de investigațiunile lui.

A. D. Xenopol.

(Va urma.)

POESII.

Adunarea in Suceava.

La Suceava se adună
Mulți resboinici in palatu,
Sala naltă greu resună,
Totu poporul s'a sculatu,

Ale Ungurilor hoarde
Peste țară năvălesc,
Sfarmă, pradă, taie, arde
Totu ce'n cale întâlnescu!

Stefan Vodă, acelu mare
Stă pe tronul său tăcutu,
Ascultându pe fie-care,
Ce pe Unguri a vădutu.
Toți aprozii, capitani
Toți adunu ostașii lor,
Și puternici ca Titanii
Vinu chemați de Domnitoru.

Și Movilă 'n sal' apare
Celu mai bravu dintre Români,
Ce sub Stefan Domnul mare
Goni hoarde de păgâni,
Și Movilă se'ngrijesce
Elu, ce nu se mai gândi,
Dacă dușmanul sporesce
Când spre densus năvăli.

Și Dănilă, cu lungi plete,
Surnumitu și Taie-totu,
Capitanu mai multor cete,
A lui Stefan demnu nepotu,
Stă pe gânduri că văduse
Mii și mii de inimi,
Și mulțimea lor nespusă
Ș'a lui Stefan cete mici.

Ieremia, capitanul
Celn mai naltu și mai virtosu;
Ține'n mână buzduganul
Ș'intră in sală majestosu,
Ca și leul in mânia
Cu ochi mari insăngerăți,
Elu asceaptă cu mândrie
Pe dușmanii îngânfați.

Mihul falnicu ca unu soare
Mândru 'n sală a intratu,
De la capu pân la picioare
Acestu bravu este inarmatu.
Toți de-a Ungurilor oaste

Și putere i-au vorbitu,
Mihul Țice: oști ca aste
Multe noi am biruitu.

Chiar Neculcea, elu, bătrânul
Inalbitu și plinu de răni,
Vine să-și espue sinul,
Cu mai mulți beștrâni oșteni.
De mulți ani nu se'narmase,
Toți se miru, când l'au vădutu,
Mulți acuma ilu uitase,
Și mortu alții l'au cređutu.

Și viteazul Șandrea vine,
De Panțirii săi urmatu,
Nime'n luptă nu se ține
Ca acestu voinicu barbatu.
Laiotu, bravul de la munte
Cu Plășii a sositu,
Nici unu dușmanu să-lu infrănte
Pân' acum n'a îndrăznitu.

Precum marea se'nfuriază
Când furtunele-o muncescu
Și cu valuri se'narmează
Cătră vânturi ce-o isbescu:
Așa'n țara românească
Micu și mare se sculau,
Când străinii să răpească
A lor drepturi cutezau!

Și când sala se impluse
Când eroii s'adunatu,
Când tocsinul incepuse
Ca se urle'nfricoșatu;
Stefan strigă cu'nfocare:
„Dați-mi spada să me'ncingu;
Dușmani mulți! Onoare mare!
Pentru-acei, care-i respingu!”

N. Schelliti.

CORESPONDENȚĂ.

D-lui *Z. Ant. Ploesci*. După usul consacratu foaea noastră
nu reproduce in intregu nici o scriere tipărită. — In-
târzierea răspunsului nostru provine dintr'o eroare pentru
care rugămu să ne scusați. *Red.*